

Oponentský posudek bakalářské práce Markéty Uhlířové

Částice v korpusech psané a mluvené češtiny

Bakalářská práce *Částice v korpusech psané a mluvené češtiny* si klade za cíl „na základě korpusové analýzy srovnat jednotlivá vymezení částic v moderních mluvnických popisech češtiny“ a „na vybraných výrazech ukázat přehled částicových funkcí a poukázat na základní rozdíly v užití částic v korpusech psané a mluvené češtiny.“ (abstrakt práce) Již na začátku je potřeba říci, že autorka k tomuto úkolu přistupuje se značnou důkladností – v první části srovnává částice s blízkými slovními druhy – příslovci a částicemi – a detailně popisuje vymezení částic v základních moderních popisech češtiny. Dobře poukazuje na nejednotnost uplatňování kritérií ve zkoumaných popisech i na přílišnou podrobnost nebo naopak vágnost některých klasifikací.

Praktická část práce se zabývá funkcí výrazů *jen/jenom, ještě/eště, právě, přece/přeci, také/taky, vůbec/vubec* v psaných a mluvených textech. Každý z uvedených výrazů autorka zkoumala na vzorku 3 x 100 náhodných výskytů z korpusu SYN2010 pro psaný jazyk a na vzorku 100 výskytů z PMK pro mluvený jazyk. Pro některé řídké doložené funkce navíc vzorky přidávala a u mnoha výrazů je tak analýza pro některé funkce založena až na 600 výskyttech. U každého výrazu jsou také uvedeny charakteristiky, které danému výrazu připisuje odborná literatura. Je třeba ocenit, že si pro svou analýzu autorka vybrala výrazy problematické, co se týče slovnědruhové klasifikace i významu, a že se věnovala situaci jak v jazyce psaném, tak v jazyce mluveném.

Kromě těchto nesporných pozitiv je třeba formulovat několik různě závažných výhrad: Z metodologického hlediska chybí jasné vymezení toho, co bude autorka považovat za částice, jak je bude ve své analýze klasifikovat a na základě jakých kritérií. Z konkrétních příkladů vyplývá, že používanou klasifikací je klasifikace podle *Mluvnice současné češtiny*, nikde to však není konstatováno explicitně. Tento fakt ztěžuje orientaci v analýze uvedené v praktické části stejně jako neuvedení kritérií, podle kterých se třídí jednotlivé doklady v hlavních typech užití (např. na s. 37 je uvedeno 5 typů výskytů výrazu *právě* ve funkci faktuální částice – nikde přitom není řečeno, proč jsou tyto výskyty počítány takto zvlášť). Dále na s. 8 autorka jako důležitý znak oddělující částice od příslovcí uvádí fakt, že částice se vztahují (nesyntagmaticky) také k podstatným jménům, číslovkám nebo celé větě. Na s. 42 hodnotí výraz *také* v kontextech jako *v dopise byly pravopisné chyby a také písmo bylo*

docela jiné než Rikitanovo jako adverbium, tedy zcela v rozporu s tím, jak charakterizovala adverbia a částice (podobná je situace u výrazu *jenom* na s. 31, kontext *najednou se mi zdálo, že snad minul jenom den*).

Prosím tedy autorku o specifikaci kritérií při rozlišování částic a příslovcí, kritérií při určování druhů částic a „podtypů“ jednotlivých typů užití při vyčíslování procent.

Na místech, kde autorka vstupuje do výkladu se svými interpretacemi, se jedná o interpretace k věci a svědčící o porozumění problematice. Je proto škoda, že takových míst není v práci víc (např. části týkající se vymezení částic oproti příslovcím a citoslovcím by mohly obsahovat vlastní názor na problematiku, ne jen parafrázování Vondráčkova výkladu). Další věcí, která by výrazně prospěla srozumitelnosti a přínosnosti práce, by bylo shrnutí výsledků výzkumu ve formě tabulek, a to jak v části teoretické, věnující se jednotlivým pohledům na částice v češtině, tak ještě více v části praktické. Bez těchto shrnutí se text rozpadá a špatně se v něm jednotlivé výsledky sledují a vztahují k sobě navzájem. Stejně tak by práci prospělo konkrétnější formulování závěrů – např. závěr analýzy funkcí výrazu *jen/jenom* (s. 33) předchozí výklad neshrnuje, věnuje se v zásadě pouze jednomu bodu předešlé analýzy do větší hloubky; v závěru celé práce je uvedeno, že byly nalezeny funkce zkoumaných výrazů odlišné od funkcí popisovaných v odborné literatuře, ale chybí už jejich konkrétní uvedení.

Poslední připomínka se týká citací. Ačkoli na naprosté většině míst vyznačuje autorka parafráze a citace přesně, existují v práci úseky, kde není zcela zřetelné, co je parafrázovaný názor někoho jiného a co názor autorčin (např. s. 10 – ve Vondráčkově článku, který se v pasáži cituje, není zmínka o vnímání výrazu *asi* v daném kontextu jako partikule, ale z práce se zdá, že je to parafráze Vondráčka). Dále je na dvou místech zřetelně chyba v citačním údaji – na s. 9 má být Vondráček 1999 místo 1998, na s. 16 má být PMČ místo MSČ.

Spíše doporučením k případné další práci než výhradou je poukaz na diplomovou práci Zuzanny Bedřichové (2008), která se zabývala mimo jiné výrazy *ještě, také, jen, přece* z úhlu pohledu, který předložená BP nezmiňuje.

Po stránce formální je práce na vysoké úrovni, a to jak co se týče pravopisu, tak po stránce formulační. Chyby v interpunkci (s. 7, druhý řádek prvního odstavce, s. 16, sedmý řádek prvního odstavce, s. 23, sedmý řádek druhého odstavce), nejednotnost v citacích (např. na s.

20 jsou tři způsoby psaní koncové interpunkce a citačního údaje), překlipy (poslední řádek druhého odstavce, s. 18) a jiné nedostatky (např. vynechané závorky (třetí odstavec, s. 21), nesprávný tvar adjektiv ve složitých postponovaných přívlastcích – např. s. 48) jsou marginálním jevem.

Celkově můžeme konstatovat, že práce Markéty Uhlířové se věnuje komplikovanému tématu, přináší některé podnětné poznatky o funkcích vybraných výrazů v psaném i mluveném jazyce a i po formální stránce je na vysoké úrovni. Splňuje nároky kladené na bakalářské práce. Doporučuji ji k obhajobě s hodnocením velmi dobře nebo výborně (podle průběhu obhajoby).

V Praze dne 6. 6. 2012

Mgr. Pavlína Jínová